

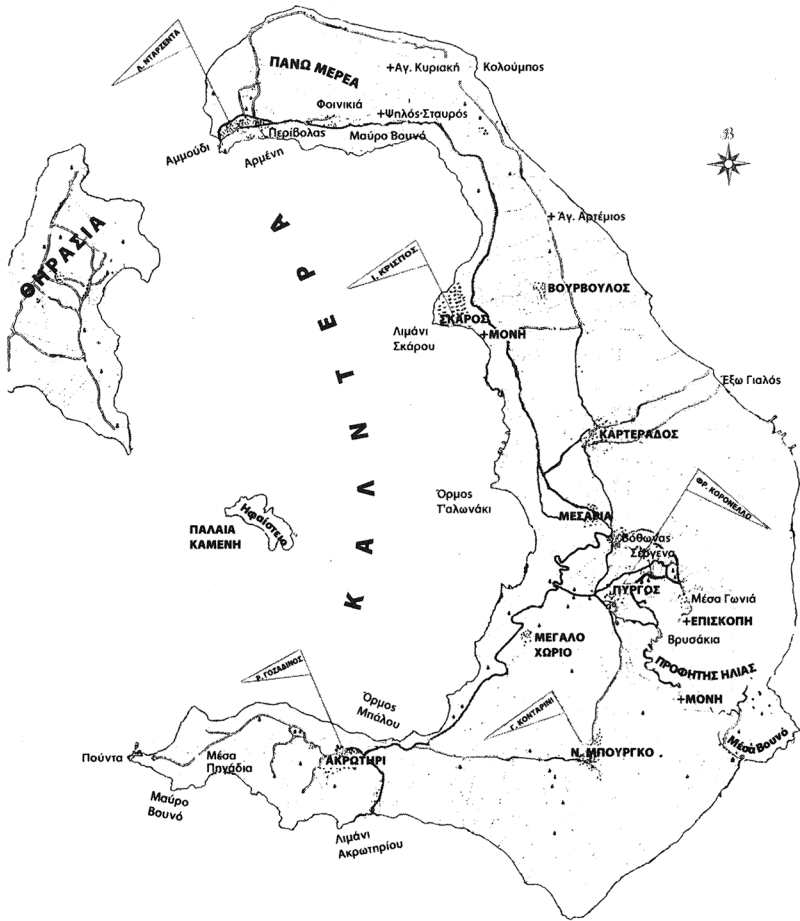
Καδιώ Κολύμβα

Ρότα περ 'Όστρια

μυθιστόρημα

Έκδόσεις Άρμός

Μνήμη
Θανάση Παπαζώτου, βυζαντινολόγου

‘Η πορεία του Άνσελμου (5 Ιουλίου - 13 Αυγούστου 1573)

Ἐταγμένοι στήν ὑπηρεσία τῆς Μεγάλης Καθολικῆς Ἐκκλησίας δομινικανός μοναχός Ἄνσελμος, Λεγάτος¹ τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης Γρηγορίου τοῦ ΙΓ', βγήκε καί στάθηκε στήν πλώρη τῆς γαλέρας San Marco.

Τήν ὥρα ἀκριβῶς πού τὸ καλοτάξιδο περνοῦσε ἀνάμεσα στήν Πάνω Μεριὰ καί τῆ Θηρασία κι ἔμπαινε στή μεγάλη καλντέρα² τῆς Σαντορίνης. Εἶχε καρφώσει τὰ μάτια του πέρα στό Σκάρο³ κι οὔτε κἀν πρόσεξε τὸ μικρὸ βράχο, μὲ τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τοῦ Περαματάρη, στ' ἀριστερά του.

Ἄσφα ἀντίκριζε γιὰ πρώτη φορά, ἔδειχνε νὰ τὸν ἀφήνουν ἀδιάφορο. Ἐκεῖνος ἐρχόταν γιὰ μιὰ ἀποστολὴ καί τίποτα ἄλλο. Εἶχε ἐγκαταλείψει τὸ μοναστήρι του, τὸ San Simeone Piccolo στὴ Βενετία, κι εἶχε περάσει τὸ χειμῶνα στὴ Ρώμη, μετέχοντας σὲ ἐπιτροπὲς Καρδιναλίων. Συζητοῦσαν καί ἀποφάσιζαν ὅλοι μαζί τίς λεπτομέρειες αὐτῆς τῆς ἀποστολῆς.

Ἐπάκουσε στίς προσταγές τοῦ Ποντίφικα. Γι' αὐτὸ βρισκόταν ἐδῶ. Δὲν τὸν ἐνδιέφερε καθόλου τὸ ταξίδι στήν Ἀνατολή. Αὐτὸς δὲν ἦταν ἱερωμένος, ὅπως τόσοι ἄλλοι, πού πετοῦσαν τὴ σκούφια τους γιὰ νὰ ταξιδέψουν.

Ὁ Ἄνσελμος ἦταν ἓνας καλόγερος, μαθημένος στήν προσευχή καί στή γαλήνη τῆς βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς του. Μέρα νύχτα μελετοῦσε. Βιβλία καί χειρόγραφα, κυρίως γιά τὸ Δόγμα καί τοὺς βίους τῶν Λατίνων Πατέρων. Τὸν Ἀκινάτη καί τὸν Ἀριστοτέλη τοὺς ἔπαιζε στὰ δάχτυλα. Εἶχε μάθει πολὺ καλὰ καί τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Μὲ τόσο διάβασμα εἶχε ἐξειδικευτεῖ στὰ δογματικά ζητήματα. Ὡς καί ὁ ἴδιος ὁ Ἡγούμενος τῆς Μονῆς του τὸν συμβουλευόταν.

Ὅλα αὐτὰ εἶχε πληροφορηθεῖ ὁ Πάπας, ὅταν τὸν κάλεσε στή Ρώμη, γιά νὰ τοῦ ἀναθέσει τὴ σπουδαία ἀποστολή. Πῶς μπορούσε νὰ ἀρνηθεῖ; Ἡ θέση τοῦ Νούντσιου, πού τοῦ δόθηκε, εἶναι τιμὴ καί ἀξίωμα! Λεγάτος τοῦ Ποντίφικα δὲν γίνεται ὁ ὅποιοσδήποτε!

Ὁ Ἄνσελμος σήκωσε τὸ κεφάλι του ψηλὰ κι ἔριξε τὸ βλέμμα του στὶς προσόψεις τῶν σπιτιῶν τῆς Πάνω Μεριᾶς, πού ἦταν σκαμμένα μέσα στοὺς βράχους καί στήν κίσσηρη.

Τὸ ἔχουν συνήθειο οἱ Ἀνατολίτες, σκέφτηκε. Τὸ ἴδιο κάνουν καί στή μακρινὴ Καππαδοκία. Κι αὐτὸ ἀπὸ τὰ βιβλία τὸ ἤξερε.

Τί τρόποσ κι αὐτός! Νὰ ζοῦνε μέσα σὲ σπηλιές!

Ἀμέσως ἔκανε μιὰ φευγαλέα σύγκριση μὲ τὴ χώρα του. Καί ἔκει οἱ ἄνθρωποι ζοῦνε πάνω ἀπ' τὰ νερά, ἀλλὰ χτίζουν τὰ σπίτια τους. Ἀνοίγουν μεγάλα παράθυρα γιά νὰ κερδίζουν τὸ φῶς τῆς μέρας, ἐνῶ τοῦτοι ὀδῶ προσπαθοῦν μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸ ἀποφύγουν, ζών-

τας μέσα στις τρύπες.

Φυσοῦσε. Φούσκωνε τὸ ἄσπρο του ὠμοφόριο καὶ ἔλυνε τὸ κορδόνι πού τὸ συγκρατοῦσε στους ὤμους.

Ξανακοίταξε τοὺς κόκκινους βράχους πιὸ προσεκτικά. Αἰωροῦνταν πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ σχεδὸν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, ἔτοιμοι νὰ καταποντιστοῦν.

Ἄργα-ἄργα πλησίαζαν τὸ μεγάλο βράχο τοῦ Σκάρου. Τὰ ἄσπρα πανιά μὲ τοὺς κόκκινους σταυροὺς καὶ ἡ σημαία τῆς Γαληνότατης Δημοκρατίας ἀκόμα ἀνέμιζαν. Ἄπὸ ψηλὰ ἀκούστηκαν σαλπίσματα. Τὸ Κάστρο καλωσόριζε τὴ βενετσιάνικη γαλέρα καὶ τὸν ἐπίσημο ἐπιβάτη της.

Παρατηρώντας ἀπὸ κοντὰ τὸ τρομαχτικὸ θέαμα, ἦρθαν ἀμέσως στὸ νοῦ του τὰ τετράδια τοῦ Ἰάκωβου Κρίσπου, τοῦ ἄρχοντα τῆς Σαντορίνης. Τὰ εἶχε μελετήσει πρὶν ξεκινήσει.

Ὁ Ἰάκωβος Γ' ὁ Κρίσπος, ὁ παππούς τοῦ Ἰάκωβου Δ', τοῦ τωρινοῦ δούκα, εἶχε γράψει πολλὰ γιὰ τὴ Σαντορίνη. Μορφωμένος κι ἔξυπνος ἄνθρωπος. Ἡ ἕδρα τῆς Ἀρχοντίας του ἦταν στὴ Μῆλο, ἀλλὰ ὁ Ἰάκωβος —ἀπὸ τὴ στιγμή πού εἶδε τὴ Σαντορίνη, πού ἦταν κι αὐτὴ δικιά του κτήση— δὲν ξανάφυγε ποτέ.

Μόλις πάτησε τὸ πόδι του στὸ νησί, ἀποφάσισε νὰ ἐγκατασταθεῖ ἐκεῖ. Προσπάθησε, μὲ κάθε τρόπο, νὰ διατηρήσει ἀγαθὲς σχέσεις καὶ μὲ τοὺς ἄλλους καθολικοὺς ἄρχοντες, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς σαντορινιοὺς ὑποτελεῖς του.

Κάθε μέρα έβγαινε με την ακολουθία του και πήγαινε να γνωρίσει την επικράτειά του. Είχε μάθει βήμα προς βήμα όλο τον κάμπο. Είχε σχεδιάσει μάλιστα κι ένα χάρτη, με όλα τα χωριά και τα Κάστρα του νησιού. Χάρτη, πολύ καλύτερον από εκείνον του Porcacchi⁴, που είχε δημοσιευτεί πέρυσι στη Βενετία.

Ο Ίάκωβος θέλησε να τα μάθει όλα. Κατηφόριζε τα μονοπάτια, έφτανε στη θάλασσα και περιεργαζόταν τις ακτές. Έξερευνοῦσε τὸ ἔδαφος, ανέβαινε στο βράχο του Κολούμπου, στη βορινή πλευρά κι αγνάντευε από 'κει τή Μήλο. Χωνότανε στις σπηλιές για να κυνηγήσει αγριοκούνελα και να βράδια στη Λότζα⁵ ρουφούσε γλυκό κρασί με τις παρές των Εύγενῶν και περηφανευόταν για τα πρωινά του κατορθώματα.

Κατάφερε να μάθει και τα Έλληνικά για να μιλάει με τους ύποταχτικούς του. "Όλα τὸν ἐνδιέφεραν. Γνώριζε τις οικογένειες και φρόντιζε τα παιδιά τους. "Ηθελε να τους έχει όλους με τὸ μέρος του. Να είναι όλοι εύχαριστημένοι.

Σοφὸς δυνάστης ὁ Κρίσπος!

Του ἄρεσε επίσης να καταγράφει ὅ,τι μάθαινε. Κρατοῦσε πάντα μαζί του σημειωματάριο, μέσα σε δερμάτινη θήκη. Μόλις έβρισκαν κάπου να ξαποστάσουν, ἀμέσως ὁ Ίάκωβος σημείωνε ὅσα εἶχε δεῖ και του φαίνονταν παράξενα.

Έκανε ὡς και γεωλογικὲς παρατηρήσεις για τὸν τόπο που τὸν ἔστειλαν να κυβερνήσει. Στά πόδια του

Σκάρου βρισκόταν, δεμένη στη σημαδούρα, ή γαλέρα πού τού είχε παραχωρήσει ή Βενετία. "Ετοιμη πάντα για απόπλου. Σε περίπτωση πού ξεσπούσε ξεσηκωμός, νά μπορέσει εκείνος νά φύγει άμέσως.

Δέν ήταν λίγες οί φορές πού ό Ίάκωβος πηδούσε στη γαλέρα και περνούσε άπέναντι στο ήφαιστειο. Κατέβαινε τή μαλακιά πλαγιά τού κρατήρα κι έκανε μέσα 'κει ένα σωρό πειράματα, με τά θειάφια και τίς ξεραμένες λάβες.

Τέσσερα χρόνια μετά τήν "Αλωση τής Κωνσταντινούπολης, είχε γίνει ή τρομερή έκρηξη τού βουλκάνου. Τό φριχτό νέο μαθεύτηκε σέ όλη τήν οίκουμένη. Ό Ίάκωβος έφτασε στο νησί λίγα χρόνια άργότερα. Γνωρίζοντας τή δράση τού ήφαιστείου έκανε τά πειράματά του μες στον κρατήρα. Τ' άποτελέσματα τής έρευνάς του τά σημείωνε στο άγαπημένο του σημειωματάριο.

Έκείνη τήν εποχή έστειλε αρκετές σελίδες στη Βενετία, στο μοναστήρι τού "Αγίου Συμεών τού Μικρού. Οί μοναχοί τίς είχαν αντιγράψει προσεκτικά σέ κάμποσα αντίτυπα. Έκει τίς ανακάλυψε κι ό "Ανσελμος και τίς πήρε μαζί του στο ταξίδι.

«Τήν ήμέρα εκείνη τού 1457, ή θάλασσα μούγκρισε με άγωνία, οί βράχοι τής Παλαιάς Καμένης⁶, ή όποία είχε αναδυθεί διακόσια χρόνια πριν από τή γέννηση τού Κυρίου μας, ξεκόλλησαν με φοβερό κρότο ό ένας από τόν άλλον και νέοι όγκοι βράχων, κατάμαυ-